

3. PIELIKUMS

Starpdisciplinārās komandas funkciju apraksts un pamatojums normatīvajos aktos

METODISKAIS MATERIĀLS SOCIĀLAJAM DARBAM

ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām

2020. gads

STARPDISCIPLINĀRĀS KOMANDAS FUNKCIJU APRAKSTS UN PAMATOJUMS NORMATĪVAJOS AKTOS

- Krimināllikuma 315. pants paredz kriminālatbildību par neziņošanu par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu.
- Bērnu tiesību aizsardzības likuma (BTAL) 51. panta 3. daļa nosaka, ka “Katrai personai ir pienākums ziņot policijai vai citai kompetentai iestādei par vardarbību vai citu pret bērnu vērstu noziedzīgu nodarījumu. Par neziņošanu vainīgās personas saucamas pie likumā noteiktās atbildības.”
- Cilvēku tirdzniecības gadījumos kompetentās iestādes, kam jāziņo, ir Valsts policijas Organizētās noziedzības apkarošanas pārvalde (VP ONAP) un pakalpojuma sniedzēji (“Centrs MARTA” un “Drošā māja”).
- Papildinot un daļēji dublējot BTAL 51. panta nosacījumus, 73. pants nosaka iedzīvotāju pienākumus bērna tiesību aizsardzībā, iezīmējot ziņošanas procesu (policija, bāriņtiesa, cita bērnu tiesību aizsardzības institūcija), un panta 2. daļā nosaka veselības aprūpes, pedagogu, sociālās sfēras un policijas darbinieku pienākumu ziņot par iespējamu tiesību pārkāpumu.
- Bērnu tiesību konvencija: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=270592> (sk. 6.12.2019.)
- Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf (sk. 6.12.2019.)
- 1979. gada Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu
- https://www.mfa.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=36529&Itemid=6563 (sk. 18.12.2019.)
- Konvencija par cilvēku tirdzniecības un prostitūcijas izmantošanas no trešo personu puses novēršanu: <https://likumi.lv/ta/id/128783-par-konvenciju-par-cilveku-tirdzniecibas-un-prostitutcijas-izmantosanas-no-treso-personu-puses-noversanu> (sk. 18.12.2019.)
- Bērnu tiesību aizsardzības likums: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> (sk. 6.12.2019.)
- Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām: <https://likumi.lv/ta/id/271251-socialas-rehabilitācijas-pakalpojumu-sniegšanas-kartiba-no-var darbības-cietusam-un-var darbību-veikusam-pilngadigam-personam> (sk. 6.12.2019.)

Zemāk esošajā tabulā norādītas dažas no iespējamām institūcijām, kuru darba specifika ietver kontaktu ar cilvēkiem, kas varētu būt iespējamie vardarbības upuri un kuru rīcība ir būtiska vardarbības prevencijā, un agrīnā atpazīšanā pašvaldībās, iezīmējot galvenās funkcijas un rīcību. To rīcību un funkcijas nosaka sekojoši normatīvie akti: Krimināllikums (turpmāk tekstā KL), Likums par pašvaldībām (turpmāk tekstā LPPa), Bērnu tiesību aizsardzības likums (turpmāk tekstā BTAL), Izglītības likums (turpmāk tekstā IL), Likums par policiju (turpmāk tekstā LPPo), Sociālās pakalpojumu un sociālās palīdzības likums (SPSPL), kā arī Prokuratūras un Imigrācijas likumi.

Iesaistītās puses: funkciju apraksts¹

Institūcija	Funkcijas	Rīcība
PAŠVALDĪBAS		
DOMES KOMITEJAS – sociālā komiteja – izglītības komiteja – citas (pēc pašvaldības lēmuma)	Pašvaldības funkcija ir nodrošināt pārvaldību pilsētās/novados. Kā daļa no vispārējās pārvaldības mehānismiem ir komisiju vai darba grupu veidošana. Vardarbība, tai skaitā cilvēku tirdzniecība, iekļaujas sociālās komitejas darba lokā un var tikt ietverta arī izglītības komitejas dienaskārtībā. LPPa 51. pants. Sociālā komiteja uzrauga situācijas attīstību pašvaldībā. Tās pilnvarojums faktiski ietver arī situācijas analīzi, datu apkopošanu par cilvēktirdzniecību attiecīgajā pašvaldībā. Līdzīgi pašvaldība apkopo informāciju un statistiku attiecībā uz bērnu tiesību ievērošanu (BTAL 66. un 67.¹ pants). LPPa 61. pants paredz valžu, komisiju, darba grupu izveidi pašvaldības funkciju īstenošanai. BTAL 47.(1). pants paredz Bērna aizsardzību no negatīvās sociālās vides ietekmes, un tas attiecas uz pašvaldībām, fiziskām un juridiskām personām. 66. pants nosaka pašvaldību kompetenci bērna tiesību aizsardzībā – analizēt situāciju, izstrādāt tiesību aizsardzības programmas savai teritorijai.	Pašvaldības obligātā rīcība: – izpildinstitūcijām noteiktā laika posmā jāapkopo dati par sociālo situāciju, tostarp vardarbības, cilvēku tirdzniecības riska faktoriem un prevenciju. – jāizstrādā bērnu tiesību aizsardzības programma, tostarp jāietver tajā jautājumi, kas var palīdzēt novērst riskus kļūt par vardarbības, cilvēku tirdzniecības upuriem. Pašvaldība var: – Izveidot darba grupu, pieaicinot vardarbības gadījumu atpazīšanā iesaistītās institūcijas, NVO, privātā sektora pārstāvjus. – Noslēgt sadarbības memorandu starp vardarbības gadījumu atpazīšanā iesaistītajām organizācijām par savstarpējo informēšanu un sadarbību.
Izglītības pārvaldes (pilsētas, novadi, skolas, pirmsskolas)	IL 17. un 18. panti nosaka Pašvaldību funkciju bērnu tiesību nodrošināšanu izglītības jomā. Tiesības uz izglītību arī nozīmē adekvātas un drošas vides nodrošināšanu, informācijas pieejamību, un, pamatojoties uz šo pašvaldības funkciju, izglītības pārvaldēm un iestādēm attiecīgi jāplāno nozīmīgās aktivitātes vardarbības novēršanas jomā, lai pasargātu izglītojamos no iesaistīšanas noziedzīgos nodarījumos un veicinātu viņu drošību.	Atbilstoši datiem un novērojumiem veikt izglītojošas aktivitātes atpazīšanā iesaistītajām organizācijām, potenciālajiem vardarbības, cilvēku tirdzniecības upuriem, plānot sabiedrības informēšanas aktivitātes. Sadarboties ar izglītības iestādēm, to kapacitātes celšanā, identificējot vardarbības upurus (skolas, jauniešu mājas, ārpusskolas aktivitāšu nodrošināšanas organizācijas).

Tabulas turpinājums 3. lpp.

¹ <http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/starpinstituciju-sadarbiba>. Tabula pielāgota dažādiem vardarbības veidiem

	BTAL 4.5. pants, likuma mērķi ietver 5) bērna drošību, kā arī viņa veselības un dzīvības maksimālu aizsardzību, sevišķu uzmanību tam veltot publisku pasākumu vai bērniem pieejamu publisku izklaides, sporta vai atpūtas vietu apmeklēšanas, bruņotu konfliktu, ugunsgrēku vai citu ārkārtas situāciju (plūdu, vētras, paaugstināta radiācijas līmeņa u.tml.) laikā. Un 5. pants uzdod par pienākumu pašvaldībām un izglītības iestādēm aizsargāt bērnu tiesības. 35. pants deleģē aizbildņu apmācības pašvaldībām.	
Sociālais dienests	(SPSPL) 11.8. pants definē pašvaldības sociālā dienesta uzdevumus – veikt sociālās vides izpēti, noteikt problēmas, kā arī piedalīties pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu, pašvaldības politikas plānošanas dokumentu un institūcijas vadības dokumentu izstrādē sociālā dienesta kompetences jomā. 12. pants nosaka sociālā dienesta tiesības un pienākumus sniegt personām informāciju par tiesībām un sociālo palīdzību, sniegt personai psihosociālu vai materiālu, vai psihosociālu un materiālu palīdzību. 13. panta ietvaros pašvaldībām var deleģēt institūciju izveides funkciju: <i>“(1²) Valsts nodrošina vardarbības rezultātā cietušo bērnu sociālo rehabilitāciju un (2) valsts var izveidot sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādes vai slēgt līgumus ar citiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem.”</i>	11.8. pants uzliek par pienākumu sociālajam dienestam sekot sociālās vides faktoriem, noteikt problēmas. Sociālās vides faktori ietver arī vardarbības, tai skaitā, cilvēktirdzniecības riska faktorus, un sociālajam dienestam ir jāseko līdzi situācijai. Atkarībā no Pašvaldības lēmuma par sadarbības struktūru – sociālais dienests var koordinēt situācijas izpēti un pašvaldības vardarbības prevencijas koordinējošās grupas (darba grupas, komitejas, padomes u.tml.)
Pašvaldības policija	Likuma Par policiju: 3. pants definē policijas uzdevumus noziegumu novēršanā un izmeklēšanā. BTAL 15. pants nosaka bērnu pasargāšanu no ekspluatācijas un 20. pants par lietu, kas saistītas ar bērna tiesību aizskārumu, izskatīšanu nekavējoties un ārpus kārtas.	Likuma Par policiju: 19. pants paredz pienākumu rīkoties, novēršot noziegumu, un nekavējoties par to paziņo attiecīgajai Valsts policijas iestādei. Likums neparedz ziņošanu pakalpojuma sniedzējam, bet to arī neliedz. 12. panta pirmās daļas 10.1. punkts paredz, ka VP un pašvaldības policijai ir tiesības pieņemt lēmumu par nošķiršanu.

Skolas: pedagogi, sociālie pedagogi, darbinieki	IL 17.3.pants definē pašvaldību kompetenci: 17) nodrošina bērnu tiesību aizsardzību izglītības jomā; 22) īsteno politiku pieaugušo izglītībā un nodrošina piešķirtā finansējuma sadali un uzraudzību pār finanšu līdzekļu izlietojumu.	Īpaša nozīme izglītības darbiniekiem un attiecīgajām institūcijām ir jauniešu izglītošanā par vardarbību un cilvēku tirdzniecību, un līdz ar tiešo kontaktu ar jauniešiem, iespēja atpazīt iespējamās vardarbības gadījumus, kā arī iesaistīties to novēršanā.
Speciālās skolas/ internāti	BTAL 15. pants nosaka bērnu pasargāšanu no ekspluatācijas un 20. pants – iesniegumi un lietas, kas saistītas ar bērna tiesību aizskārumpu, tiek izskatītas nekavējoties un ārpus kārtas.	Vispārīgās BTAL normas nosaka speciālo skolu/ internātskolu darbības rāmi, kas ietver arī mērķi pasargāt bērnus no ekspluatācijas. Pašvaldību sadarbībai izglītošanas jomā gan pedagogiem, gan bērniem būtu īpaša nozīme, lai novērstu vardarbību un cilvēktirdzniecību, kā arī izglītotu pedagogus par riska faktoriem un to atpazīšanu.
Jaunatnes darbinieki/ pašvaldības iestāde (jauniešu centrs/i)		Īpaša nozīme jaunatnes darbiniekiem un attiecīgajām institūcijām ir jauniešu izglītošanā par cilvēku tirdzniecību, un līdz ar tiešo kontaktu ar jauniešiem, iespēja atpazīt iespējamās vardarbības gadījumus un iesaistīties to novēršanā.

SPECIALIZĒTĀS INSTITŪCIJAS

Viesnīcas, transporta pakalpojumi, prāmju uzņēmumi	BTAL 47.(1). pants paredz bērna aizsardzību no negatīvās sociālās vides ietekmes, un tas attiecas uz pašvaldībām, fiziskām un juridiskām personām. Pievienojoties OECD organizācijai, Latvija apņēmas veicināt Multinacionālo uzņēmumu vadlīniju ieviešanu par uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām. Cilvēktirdzniecība ir atzīta problēma, un valstij īpaši jāseko līdzi valsts uzņēmumu rīcībai. Daļai uzņēmumu jāsaņem arī nefinanšu ziņojumi ES ietvaros.	Nefinanšu ziņojumu sadaļā ietvert nozaru rādītājus par uzņēmuma ietekmi cilvēku tirdzniecības novēršanā. Uzņēmumiem veicināt korporatīvās ilgtspējas un atbildības pieeju, kas ietver CT apzināšanos un novēršanu.
---	---	---

IEKŠLIETU MINISTRIJA

ONAP un VP pilsētu iecirkņi	LPPo 3. pants nosaka policijas uzdevumus, tostarp garantēt drošību, novērst un atklāt noziedzīgus nodarījumus, sniegt palīdzību citām iestādēm, un likuma 5. pants paredz aizsargāt indivīdu tiesības bez diskriminācijas. Imigrācijas likuma 5. pants paredz personas, kas atzīta par Cilvēktirdzniecības upuri, tiesības atrasties Latvijas Republikā bez vīzas vai cita veida atļaujas.	VP iecirkņu rīcība: praksē CT upura statusu un lietas pēc KL 154. panta izvērtē ONAP. Lai nodrošinātu upura/cietušā tiesību aizsardzību un ātru rīcību VP iecirkņos, saņemtā informācija par iespējamu CT gadījumu jānodod ONAP. ONAP rīcība: reģistrēt gadījumu kā iespējamu CT gadījumu, nosūtīt informāciju PS.
--	--	---

	Ja ONAP uzsāk procesu par cilvēku tirdzniecību, saskaņā ar Imigrācijas likuma 23.6. pantu procesa virzītājam ir tiesības pieprasīt termiņuzturēšanās atļauju ārzemniekam, kas nav Eiropas Savienības pilsonis <u>un ir atzīts par cilvēku tirdzniecības upuri</u>, kā arī viņa pavadībā esošam nepilngadīgam bērnam uz laiku, kas nav mazāks par sešiem mēnešiem. BTAL 15. un 20. pants paredz bērnu ekspluatācijas lietu izskatīšanu nekavējoties un ārpus kārtas.	VP, robežsardzes, PMLP savstarpējā sadarbība ir būtiska gadījumos, kad aizdomas par CT rodas, izvērtējot personu statusu, kas aizturētas, nelegāli šķērsojot robežu. Formāli nogaidīšanas periods iestājas ar brīdi, kad konstatētas aizdomas par CT, un turpinās, kamēr tiek izskatīts CT upura statuss un līdz termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanai. Robežsardzei būtu jāinformē VP-ONAP un PS (abas statusu piešķirošās institūcijas) par aizdomām, lai varētu lemt par CT upura statusa piešķiršanu.
PMLP	Ņemot vērā funkciju nodalīšanu – gadījumos, kad procesa virzītājs lūdz termiņuzturēšanās atļauju Cilvēku tirdzniecības upurim, PMLP šāda atļauja jāizsniedz. Izvērtēšanu par CT upura statusu veic ONAP vai pakalpojuma sniedzējs, nevis PMLP.	
CITAS INSTITŪCIJAS		
Robežsardze	Imigrācijas likums: 5. pants (4) “Ārzemniekam, kas nav Eiropas Savienības pilsonis un ir atzīts par cilvēku tirdzniecības upuri, kā arī viņa pavadībā esošam nepilngadīgam bērnam ir tiesības uzturēties Latvijas Republikā bez vīzas vai uzturēšanās atļaujas, līdz beidzies vai pārtraukts noteiktais nogaidīšanas periods, vai stājies spēkā lēmums par termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanu. Robežsardzei nav ar likumu definēta specifiska uzdevuma VP vai/un PS par iespējamu CT gadījumu, bet vienlaikus tas netiek arī liegts. Interpretējot tiesību normas, jāņem vērā tiesību savstarpējā izsvēršana un cilvēktirdzniecības upuru tiesību aizsardzība. BTAL 15. un 20. pants paredz bērnu ekspluatācijas lietu izskatīšanu nekavējoties un ārpus kārtas.	Aizdomu gadījumā, uzsākt nogaidīšanas procedūru, lai persona netiktu izraidīta, un informēt par tās tiesībām un nodrošināt attiecīgo palīdzību; informēt VP ONAP un PS par iespējamo CT gadījumu. Ņemot vērā specializētās tiesību normas, robežsardzei būtu jānodrošina nekavējoša iespējamo CT upuru-bērnu aizsardzība.

PROKURATŪRA		
	Prokuratūras likuma 16.1.1. pants nosaka, ka prokurors veic pārbaudi, ja ir saņēmis ziņas par noziegumu. Tā kā CT upura statusu nosaka ONAP vai PS, prokuratūras galvenā funkcija CT gadījumos ir atpazīšana un ātra novirzīšana ONAP un PS. Tālākai rīcībai nepieciešams nostiprināt ONAP un PS savstarpējo sadarbību CT upura statusa izskatīšanai	Teorētiski, persona, kas atpazīst CT gadījumu, var vērsties prokuratūrā lietas tālākai virzībai. <i>Praktiski prokuratūrai aizdomu gadījumā jāvirza lieta ONAP tālākais izskatīšanai un jāinformē PS iespējamai CT upura statusa izskatīšanai.</i>
VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTS		
	Valsts Probācijas dienesta likums nosaka probācijas principus, kompetenci un funkcijas. Valsts Probācijas dienesta funkcijas: • sniegt izvērtēšanas ziņojumu par probācijas klientu; • nodrošināt probācijas programmu izstrādi un licencētu programmu īstenošanu; • veikt uzraudzību nosacīti notiesātām personām, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotām personām; • pārbaudes laikā uzraudzīt personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības; • organizēt kriminālsoda - piespiedu darbs – izpildi; • organizēt audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi; • organizēt un vadīt izlīgumu kriminālprocesā; • nodrošināt papildsoda – probācijas uzraudzība – izpildi.	Dienesta loma varētu būt īpaši nozīmīga vardarbības un atkārtotas cilvēku tirdzniecības gadījumu novēršanai. Ministru kabineta noteikumi Nr. 790 “Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām” 26. punkts paredz kārtību, kādā vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojumu pieprasīt persona, kuru vardarbīgas uzvedības vai uzvedības mazināšanas pakalpojuma saņemšanai nosūtījis Valsts Probācijas dienests, ja Valsts Probācijas dienestā nav pieejama analogiska programma un Valsts Probācijas dienesta amatpersona, sazinoties ar vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojuma sniedzēju, ir pārliecinājusies, ka vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojums pieejams iespējami tuvu personas dzīvesvietai.
TIESĪBSARGS		
	Tiesībsarga likuma 11. un 12. pantos tiek noteiktas tiesībsarga funkcijas un uzdevumi, kas ietver personu tiesību aizsardzību. BTAL, 65. ² pants nosaka Tiesībsarga biroja kompetenci, ieskaitot sūdzību par bērna tiesību pārkāpumiem izskatīšanu.	Monitoringa pienākumi: konstatējot CT riska faktorus, Tiesībsarga biroja darbiniekiem nekavējoties būtu jāinformē robežsardze, ONAP un PS par iespējamo gadījumu. Mērķis ir nodrošināt gan nogaidīšanas perioda uzsākšanu, lai persona var uzturēties LR un netiek izraidīta, gan ONAP izvērtēt KL ierosināšanu un ONAP/PS vienojoties lemt par CT upura statusa izskatīšanu.

	Imigrācijas likums, 48.pants. [...] (3) <i>“Iestāde, pieņemot lēmumu par piespiedu izraidīšanu, nekavējoties par to paziņo tiesībsargam”.</i> Tiesībsarga birojs pilda arī migrantu izraidīšanas un aizturēšanas vietu uzraudzības funkciju. Tiesībsarga darbinieki var būt tās personas, kas atpazīst CT gadījumus, veicot personu intervēšanu.	Bērnu tiesību aizskāruma gadījumā līdzīgi jāinformē ONAP un PS, lai varētu lemt par personas statusu.
TIESA		
	BTAL – pienākums ziņot par noziedzīgu nodarījumu pret bērnu. KL – pienākums ziņot par smagu noziegumu.	Tiesu personālam, saskaņā ar BTAL un KL, izskatot lietu, kas nav saistīta ar cilvēku tirdzniecību, bet, konstatējot aizdomas par cilvēku tirdzniecību, ir jāziņo par aizdomām ONAP/PS. Bērnu gadījumā – bez bērna vai aizbildņu piekrišanas, pieaugušo gadījumā – ar pieaugušā piekrišanu.
BĀRĪNTIESA		
	BTAL 66. panta 3. daļa: bāriņtiesas kā aizbildnības iestādes nodrošina bērna personisko un mantisko tiesību aizsardzību.	Saskaņā ar BTAL ikvienai personai, kas konstatē noziedzīga nodarījuma iespējamību pret bērnu, ieskaitot cilvēku tirdzniecības iespējamību, jāziņo VP ONAP un PS. Bāriņtiesai, neatkarīgi no ziņošanas fakta, jāturpina nodrošināt bērna tiesību un interešu aizsardzība savu kompetenču ietvaros.
VALSTS BĒRNU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJA		
	BTAL: 65.¹ pants. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas kompetencē ir uzraudzīt un kontrolēt, kā tiek ievēroti normatīvie akti bērnu tiesību aizsardzībai. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija uzrauga un kontrolē normatīvo aktu ievērošanu bērnu tiesību aizsardzības jomā. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektoriem ir tiesības veikt pārrunas un iztaujāt bērnu bez citu personu klātbūtnes.	Institūcijas un personas, kas identificē iespējamus bērnu tiesību pārkāpumus, bet neatpazīst cilvēku tirdzniecību, ziņo BTI par gadījumiem.
JURIDISKĀS PALĪDZĪBAS ADMINISTRĀCIJA		
	Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3. panta otrās daļas 2. punkts nosaka, ka personas ienākumi un mantiskais stāvoklis netiek vērtēts, lai nodrošinātu juridisko palīdzību personai, kas cietusi vai cieš no vardarbības, un viņai ir nepieciešama tūlītēja aizsardzība, vai arī jārisina civiltiesiska rakstura strīds.	VJP nodrošina ātru un kvalitatīvu juridisko palīdzību – sagatavo tiesai pieteikumu par pagaidu aizsardzību no vardarbības un ceļ prasību tiesā, ja pieņemts lēmums par pagaidu aizsardzību no vardarbības. Kriminālprocesa ietvaros palīdz nokārtot kompensācijas cietušajai personai.

NODARBINĀTĪBAS VALSTS AĢENTŪRA		
	Imigrācijas likums, 9.5.18 – nodarbinātība/termiņuzturēšanās atļaujas saņēmējam, kas ir CT upuris.	NVA redzeslokā nonāk daudzas ar darba ekspluatāciju saistītas personas, un NVA spējas atpazīt CT riskus ir būtiskas arī CT prevencijā. <u>Noteiktām sabiedrības grupām, kas atrodas ievainojamās situācijās, NVA piedāvā pārkvalificēšanās iespējas un citus noderīgus kursus darba prasmju apgūšanai.</u>
NVO		
Pakalpojumu sniedzējs/i	Par sociālo palīdzību: 13. pants. (7) PS loma ir būtiska Imigrācijas likuma īstenošanā, jo paredz cilvēku tirdzniecības upuru sociālo rehabilitāciju. Likumi paredz, ka par iespējama noziedzīgā nodarījuma atpazīšanu jāziņo VP. CT gadījumos būtu vēlams informēt arī pakalpojumu sniedzēju, jo CT upura statusu var piešķirt arī bez krimināllietas ierosināšanas.	PS loma ir būtiska Imigrācijas likuma īstenošanā, jo PS komisijas lēmums par CT upura statusa piešķiršanu ietekmē personas uzturēšanos LR. Skatīt precizējuma nepieciešamību sadarbībai ar VP ONAP, robežsardzi. Lai nodrošinātu pilnīgu statistikas datu apkopošanu, jāveicina aizdomu gadījumu nodošana gan ONAP, gan PS un šo institūciju savstarpējā sadarbība, un PS darba kompensācijas mehānismi par gadījumu izskatīšanu līdz CT statusa piešķiršanai.
Ārsti, ārstniecības iestādes	Ārstniecības likums: 56. pants. (2) <i>Jā ārstniecības iestāde sniedz palīdzību nepilngadīgam pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkuma vai cita bērnu tiesību pārkāpuma, ārstniecības iestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā, paziņo par to Valsts policijai.</i>	Ārstniecības iestādēm jānodrošina procedūras, kur un kā ziņot, konstatējot vardarbības, noziedzīga nodarījuma vai dažādu bērnu tiesību aizskāruma faktus iespējamības faktus. CT aizdomu gadījumā ārstniecības persona ziņo ONAP un PS tālākai upura statusa izvērtēšanai.
Citi attiecīgās pašvaldības pirmās saskarsmes punkti		Persona, kas tiek pakļauta vardarbībai, cilvēku tirdzniecībai, bieži neatpazīst pret sevi izdarīta nozieguma pazīmes vai nevēlas sevi atzīt par upuri. Uzticības personas grūtās situācijas var būt ļoti dažādas, un katrā pašvaldībā dienestu darbinieki pārzina savas pašvaldības specifiku un var identificēt citus īpašos resursus, kur cietušie varētu vērsties pēc palīdzības. Pašvaldības var papildināt un grozīt esošo sarakstu, iekļaujot attiecīgās institūcijas un personas, un nodrošināt, ka informācija par CT gadījumu atpazīšanu tiek nodota visām iesaistītajām pusēm.

Avots: pielāgots šim materiālam, izmanojot resursu no: <http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/starpinstituciju-sadarbiba>